

Bernhardstraat

Compleho monumental: Misa Sta. Theresia/ dos renbak/ pastorie/ luga di hospedahe/ plenchi

MISA Sta. Theresia, ta construi na aña 1935, e ta para completamente aisla y ta traha den un estilo rectangular iregular. E estilo di e bentananan ta inspira for di un estilo gotico.
E edificio ta situa riba un PLENCHI cera pa un muraya na banda pasuit y banda oost. E PASTORIE construi na 1931 na banda zuid-oost di e plenchi ta basicamente traha pega cu ne. Na e parti noord-oost tin un cas chikito, construi completamente separa, cu tabata uza como LUGA DI HOEPEDAHE. Na banda oost di e misa tin dos RENBAK. Na aña 1929 a traha primeramente un misa chikito di palo. A cuminsa cu construccion di esaki dia 4 di augustus 1929 y dos luna y mey despues riba 24 di november a inaugur'e. Na prome instante no a nombra ningun pastor permanente na e misa aki. Desde parokia di Savaneta tabata maneha e misa. Ta te na aña 1931 a traha un pastorie pa un persona y na april a termina cu esaki. Albetam di Den Haag tabata e compania di construccion cu a construi e misa. Cu tempo a amplia e pastorie, cu ta existi te ainda, pa cubri e necesidad pa aloha mas pastor. Un investigacion di e construccion historico por demostra si e plano original tabata rectangular of si despues durante un otro fase di construccion e tabata tin un volumen di construccion riba un posibel plano den forma di un "T". Riba 16 di september 1932 a cuminsa cu construccion di e scolnan banda panort di e misa y a habri e prome scol dia 9 di januari 1933. Despues a amplia e compleho di scol. Ta na 1935 a construi e misa actual y a construi esaki riba e misa chikito di palo pa asina por a continua normalmento cu servicio di misa. Ta te ora cu a cuminsa traha riba e interior di e misa nobo a kibra esun bieu. A uza e palo di demolicion pa construi e *zeemanshuis* cu mientras tanto a bash'e abou caba. E diseño di misa Sta. Theresia di awendia a bin di diferente dibuho for di LAGO. E refineria aki, mescos cu Coastal, na diferente ocasion a haci obsekio financiero pa apoya compra di tereno, pa construi, pa haci reconstruccion of restauracion. Na 1947 a haci un cambio drastico riba misa Sta. Theresia. A reemplasa e *absis* di tres banda pa un *absis* cera cu trapi y na cada banda di e altar a traha un sacristia y un espacio di trabou. Na mas of menos 1950 a cambia e jaloezienan di palo di e bentananan di e hadrey di e misa pa BENTANA CU UN PRESENTACION DI BIDA DI CRISTO DEN *GLAS-IN-LOOD*. Atelier Frans Balendong di Haarlem a diseña e bentananan. E bentananan na banda west tin dibuho di DIOS TODOPODEROSO, SANTISIMA TRINIDAD, UN CRUZ CU CINCO STREA y un BALANS DEN *GLAS-IN-LOOD*. Riba e bentananan den hadrey di e misa tin tambe 14 PINTURA DI PASION DI CRISTO colga.

Otro obheto di interior cu ta importante y tin balor monumental ta:
Un CRUCIFIHO, un IMAGEN DI SAGRADO CURASON, e imagen di SAN MARTIN DE PORRES, un imagen di SRA. DI COROMOTO, un imagen di UN SANTO CU UN HACHA y e imagennan di SAN ANTONIO y HOSE y MARIA CU E YUCHI. Ademas e BAUTISERO DI CERAMICA, e CANDELARIA DI KOPER, e LATERNA PA PROCESION, e BEL LITURGICO y e CANDELARIA DI MURAYA tambe ta cay bou di articulo balioso.
Entre 1995 y 1996 e misa a haya un restauracion a fondo. A reemplasa henter e capa cu palo di mahok, ya cu houtluis a afecta esaki completamente. Door di esaki e capa y gordein original a

disparce. A haci uzo di e oportunidad pa embeyece e dak cu panchi oraño di Hulanda, procedente for di Woerden.
Tambe a cambia e punta di e toren pa uno nobo. A reemplasa esun di palo pa uno di stainless steel. E punta no ta punta mas pero a bira uno stompi.
E bol cu ta carga e cruz ta un bari di azeta di refineria Coastal. A cambia e dak anterior di e toren tambe cu panchi Hulandes oraño. A reemplasa e leishi yamativo di e het di e toren bieu cu ta sali afo, cu un leishi hinca mas aden. A percura pa un miho ventilacion di e buraconan di e toren for di unda e zonido di e kloknan ta sali. Den mesun periodo aki Atelier Bloem di Hoogezand a restaura e bentananan di *glas-in-lood* di e misa. A reemplasa e balcon grandi di palo di koor na banda west den e misa pa un podium chikito di palo. E vloer di granit di e misa ta data tambe for di e ultimo restauracion. Como homenahe di cien aña di fayecemento di Santa Theresia a pone un plachi di brons den e vloer memey di misa riba cual ta graba S.A. 1897-1997.

Pastoor Fr. Hendriks di Savaneta ta e prome pastor cu a nombra pa parokia di San Nicolas. Ta e pastor aki a scoge e patrona di e misa: esta Santa Theresia di Lisieux. E motibo cu el a scoge net pa e patrona aki ta relaciona cu su curacion milagroso for di un malesa di colico di tripa di cual e tabata sufri hopi aña di dje. Despues cu den oracion el a pidi Santa Theresia pa su curacion esaki a sosode tambe (informacion for di pastor Jansen). Maria di Lisieux a nace dia 2 di januari 1873 na Alencon, Francia. Dia 9 di april 1888 el a drenta e orden di Carmelita na Lisieux y dia 8 di september 1890 a orden'e. Dia 30 di augustus 1897 el a fayece di tuberculosis. Dia 29 di april 1923 a declar'e buenaventurado y dia 17 di mei 1925 a declar'e santo. Desde e momento ey Santa Theresia di Lisieux a bira un santo masha popular entre e misioneronan, mescos pa pastor Hendriks tambe. Na 1933 despues di un perigrinacion na Lisieux, el a trece un cashi di relikia cu el a haya regalo for di Pauline, ruman di Santa Theresia. E relikia mes, cu ta un pida di e mantel di Santa Theresia, a yega aki te na aña 1983 y ta poni den e cashi di relikia bou di potret di Santa Theresia, colga den misa. Louis van Breet a pinta e potret aki na aña 1926 cu ta procedente di 'Peperbus'; un iglesia Catolico Romano den centro di e ciudad Zwolle. E ciudad aki ta e luga di nacemento di pastor Jansen, cu algun aña atras a trece e pintura for di Hulanda, despues cu e iglesia a regal'e esaki.

E compleho di monumento consistiendo di: misa Santa Theresia, construi na 1935; e renbaknan; e pastorie traha na 1931; e luga di hospedahe y e plenchi, ta di interes publico pa Pais Aruba. Door di su ubicacion particular e misa tin tambe un calidad halto di imagen.

N.b.
Segun Ordenansa di Monumento e siguientenan e.o. ta exclui di proteccion:

E facilidadnan sanitario, banda oost di e misa.
E punta nobo di e toren. Esaki den comparacion ta mucho chikito.
E vivienda na banda oost cu ta traha pega cu e pastorie.
E afdak di e fachada banda west di e pastorie.
E partinan halto di e renbaknan cu a lanta despues.
E habri di e fachadanan na banda oost di e pastorie cu a cambia.
E shuttersnan di glas di e pastorie y e luga di hospedahe.

Bernhardstraat

Monumentencomplex: Santa Theresiakerk/ twee regenbakken/ pastorie/ logeerverblijf/ plein

De in 1935 gebouwde en vrijstaande Santa Theresakerk is een ZAALKERK. De vorm van de vensters is geïnspireerd op de gotiek. Het gebouw staat op een PLEIN dat aan de zuid- en oostzijde wordt afgegrensd door een scheidingsmuur. In de zuid-oosthoek van het plein bevindt de nagenoeg aaneengebouwde PASTORIE uit 1931. Aan de noord-oostzijde is een klein vrijstaand LOGEERHUIS. Aan de oostzijde van de kerk zijn twee REGENBAKKEN. Op de plaats van de Theresiakerk werd in 1929 eerder een kleine houten kerk gebouwd. Op 4 augustus 1929 werd met de bouw hiervan begonnen en twee en een halve maand later op 24 november werd het ingewijd. Een eigen pastoor werd aanvankelijk niet benoemd. De kerk werd vanuit Savaneta bediend. Pas in 1931 bouwde men een éénmans-pastorie. In april was deze gereed. De bouwwerkzaamheden werden uitgevoerd door het bouwbedrijf Albetam uit Den Haag. Deze nog bestaande pastorie werd in een later stadium uitgebreid ten behoeve van de huisvesting van meerdere pastoors. Bouwhistorisch onderzoek zou kunnen uitwijzen of het oorspronkelijke grondplan een rechthoekig grondplan was waaraan in latere bouwfase een bouwvolume op een (mogelijk) T-vormig grondplan. Op 16 september 1932 begon men met de bouw van de scholen aan de noordzijde van de kerk. De eerste werd op 9 januari 1933 geopend. Het scholencomplex is gaandeweg uitgebreid. De huidige kerk werd pas in 1935 gebouwd. Deze werd over de kleine houten kerk gebouwd zodat de diensten tijdens de bouw gewoon konden doorgaan. Pas toen men aan het interieur van de nieuwe kerk toe was werd de oude afgebroken. Het sloophout gebruikte men voor de bouw van het inmiddels gesloopte zeemanshuis. Het ontwerp van de huidige Theresiakerk is afkomstig van de tekentafels van de LAGO. Deze olieraffinaderij, evenals de huidige Coastel, heeft meerdere malen financiële schenkingen gedaan ter ondersteuning van de aankoop van terrein, van de bouw, de verbouw en restauratie. In 1947 onderging de Theresiakerk een ingrijpende wijziging. De driezijdige absis werd vervangen door een getrapte absisafsluiting en aan weerszijden van het priesterkoor werden een sacristie en een dienstruimte gerealiseerd.
Omstreeks 1950 verving men de houten shutterramen van de vensters in de hal van de kerk met ramen met VOORSTELLINGEN VAN HET LEVEN VAN CHRISTUS in GLAS-IN-LOOD. Deze ramen werden vervaardigd door atelier Frans Balendong in Haarlem. De vensters in het westwerk van de kerk bevatten voorstellingen van het ALZIEND OOG, de DRIE-EENHEID, een KRUIS MET VIJFSTER, en een BALANS in GLAS-IN-LOOD Boven de vensters in de hal van de kerk zijn ook 14 STATIESCHILDERINGEN aangebracht.

Andere belangrijke en monumentwaardige interieuronderdelen zijn:
De CRUCIFIX, het HEILIGHARTBEELD, het beeld van SAN MARTIN DE PORRES, het beeld van SRA. DE COROMOTO, het beeld van een HEILIGE MET BIJL en de beelden van ANTHONIUS, JOZEF en van MARIA MET KIND.
Voorts vallen onder de waardevolle interieuronderdelen onder meer het DOOPBEKKEN VAN KERAMIEK, de KOPEREN KANDELAARS, de PROCESSIELANTAARN, de liturgische BEL en de WANDKANDELAARS. Tussen 1995 en 1996 is de kerk grondig gerestaureerd. De door houtluis ernstig aangetaste kap van de kerk moest in zijn geheel worden vervangen door mahoniehout.
De oorspronkelijke houten springwerken zijn daarbij verdwenen. Men heeft de gelegenheid

aangegrepen om de dakbedekking te verfraaien met oranje Hollandse dakpannen. Die zijn afkomstig uit Woerden. Ook de torenspits werd vervangen door een nieuwe. De houten constructie daarvan is vervangen door één van stainless steel. De spits is niet meer spits maar stomp. De bol van het daarop gerichte kruis is afkomstig uit een olievat van de olieraffinaderij Coastel. De eerdere dakbedekking van de toren werd eveneens vervangen door oranje Hollandse dakpannen. De opvallend uitkragende gootlijst van de oude toren is vervangen door een minder uitkragende gootlijst. De galmgaten van de toren werden van een betere ventilatie voorzien. De glas-in-lood ramen in de kerk zijn in deze periode gerestaureerd door atelier Bloem uit Hoogezand. Het grote houten balkon voor het zangkoor in de kerk aan de westzijde is afgebroken en maakte plaats voor een klein houten bordes. De granito-vloertegels in de kerk dateren ook van de laatste restauratie. Ter ere van het honderdste sterfjaar van Santa Theresia werd midden in de kerkvloer een bronzen plaat aangebracht met het opschrift. S. A. 1897-1997. Pastoor Fr. Hendriks van Savaneta was de eerste pastoor die te San Nicolas werd benoemd. Het was deze pastoor die de patroonheilige voor deze kerk uitkoos: Santa Theresia van Lisieux. Dat juist deze heilige als patroonheilige werd gekozen houdt verband met zijn wonderbaarlijke genezing van een darmkoliek waaraan hij al jaren leed. Na haar in gebed om genezing te hebben gevraagd genas hij (vriendelijke mededeling van pastoor Jansen). Maria van Lisieux, werd op 2 januari 1873 in Alencon in Frankrijk geboren. Zij trad toe tot de orde der Karmelietessen in Lisieux op 9 april 1888 en legde haar gelofte af op 8 september 1890. Op 30 augustus 1897 stierf zij aan tuberculose. Zij werd zalig verklaard op 29 april 1923 en heilig verklaard op 17 mei 1925. Santa Theresia van Lisieux werd vanaf dat moment een populaire heilige voor missionarissen, zoals ook voor pastoor Hendriks. In 1933 bracht hij na zijn pelgrimstocht naar Lisieux de RELIEKHOUDER mee die hem werd geschonken door Pauline, de zuster van de heilige Theresia. De RELIEK, een stukje van haar mantel kwam pas in 1983 en bevindt zich thans in de reliekhouder, bevestigd onder het PORTRET van Santa Theresia dat in de kerk hangt. Dit portret is geschilderd door Louis de Breet in 1926 en is afkomstig uit de 'Peperbus'; een R.K. Kerk in het centrum van de stad Zwolle, de geboortestad van pastoor Jansen die het enige jaren geleden uit Nederland meenam, nadat het hem door deze kerk geschonken was.

NB van bescherming vanwege de monumentenverordening zijn onder meer uitgesloten:
De sanitaire voorzieningen aan de oostzijde van de kerk.
De nieuwe torenspits. Deze is naar verhouding te klein.
De aangebouwde woning tegen de pastorie aan de oostzijde.
De luifel aan de westgevel van de pastorie.
De latere opgehoogde gedeelten van de regenbakken.
De gewijzigde gevelopeningen in de oostgevel van de pastorie.
De glazen shutters in de pastorie en het logeerverblijf.

Het monumentencomplex bestaande uit: de in 1935 gebouwde Theresiakerk; de regenbakken; de in 1931 gebouwde pastorie; het logeerverblijf en het plein, is van algemeen belang voor het Land Aruba. Door de opvallende situering heeft de kerk eveneens een hoge beeldkwaliteit.

Bernhardstraat
Monument complex: St. Theresia Church / two cisterns/ rectory/ lodging house/ square

The Santa Theresa church built in 1935 is a HALLTYPE church. The form of the windows is inspired by the Gothic style. The building is at a SQUARE which is bordered at the southern and eastern side by a division wall. In the south-east corner of the square there is the almost connectedly built RECTORY of 1931.
To the north-eastern side there is a small free-standing GUESTHOUSE. At the eastern side of the church there are two CISTERNS.
At the site of the Theresia church formerly a small wooden church was built in 1929.
On August 4th, 1929, its construction started and two and a half months later on November 24 it was inaugurated. A parish priest for the church was not appointed at first. The church was serviced from Savaneta. It was not until 1931 that a presbytery for one person was built. This was ready in April. Construction works for the presbytery were done by the construction company Albetam from The Hague. At a later stage this presbytery was expanded for the benefit of the lodging of more priests. Historic building investigation could reveal if the original ground plan was rectangular to which in a later construction stage a construction on a (possibly) T-formed ground plan was added. On December 16, 1932, the construction of the schools at the north side of the church was begun. The first school was opened on January 9, 1933. Gradually the school complex was expanded. The actual church was built only in 1935. This was built over the little wooden church so that the services could continue normally during the construction. Only when they got as far as the interior of the new church, the old one was torn down. The demolished wood was used for the construction of the seaman's house, which in the mean time has been demolished. The design of the present Theresia church comes from the drawing tables of LAGO. This oil refinery, just as the actual Coastal refinery several times has given financial donations as support for the purchase of land, construction, renovation and restoration. In 1947 the Theresia church underwent a radical change. The three-sided apse was replaced by a stair apse enclosure and on both sides of the presbytery a sacristy and a service area was built.
About 1950 the wooden shutter windows in the hall of the church were replaced with windows with IMAGES OF THE LIFE OF CHRIST in LEADED GLASS. These windows were made by studio Frans Balendong in Haarlem. The windows in the west part of the church contain images of the ALL-SEEING EYE, the TRINITY, a CROSS WITH FIVE STARS, and SCALES in LEADED GLASS. Above the windows in the hall of the church also 14 STATION PAINTINGS were placed.

Other interior parts of importance and monumental value are:
The CRUCIFIX, the statue OF THE SACRED HEART, the statue of SAN MARTIN DE PORRES, the statue of THE LADY OF COROMOTO, the statue of a SAINT WITH AN AX and the statues of ANTHONY, JOSEPH and THE VIRGIN MARY WITH CHILD.
Additional interior parts that are included with the valuable items are: the CERAMIC BAPTISMAL FONT, the COPPER CANDLESTICKS, the PROCESSION LANTERN, the liturgical BELL and the WALL-HUNG CANDLESTICKS.
Between 1995 and 1996 the church was renovated thoroughly. The roof of the church seriously affected by termites had to be replaced completely by mahogany wood. The original

wooden spring works disappeared then. The opportunity was used to embellish the roof covering with orange Dutch roof tiles. These come from Woerden. Also the spire was replaced by a new one. Its wooden construction is replaced by a stainless steel one. The spire is no longer pointed but blunt. The ball of the cross erected on it comes from an oil barrel of the oil refinery Coastal. The former roof covering of the tower was also replaced by orange Dutch roof tiles. The remarkable protruding gutter of the old tower is replaced by a lesser protruding gutter. The tower's belfry windows were supplied with better ventilation. In this period the leaded glass windows in the church were restored by studio Bloem of Hoogezand.
The large wooden balcony in front of the choir in the church at the west side was removed and room was made for a small wooden platform. The granite floor tiles in the church also date from the last restoration. In honor of the one hundredth year of the death of Santa Theresia a bronze tablet with the inscription S.A. 1897-1997 was placed in the middle of the church floor. Father Fr. Hendriks of Savaneta was the first parish priest who was appointed in San Nicolas. It was this parish priest who chose the patron saint for this church: Saint Theresia of Lisieux. The reason that it was this saint he chose as patron saint is because of his miraculous recovery of a colic intestine he had been suffering from for years. After he had asked her for recovery in prayers he actually recovered (friendly information from father Jansen). Maria of Lisieux was born on January 2, 1873 in Alençon in France. She entered the order of the Carmelites in Lisieux on April 9, 1888, and took the vows on September 8, 1890. On August 30, 1897 she died of tuberculosis. She was beatified on April 29, 1923 and sanctified on May 17, 1925. From then on Santa Theresia of Lisieux became a popular saint for missionaries, such as also for father Hendriks. After his pilgrimage voyage to Lisieux in 1933 he took along the RELICHOLDER which was presented to him by Pauline, saint Theresia's sister. The RELIC, a piece of her mantle, arrived only in 1983 and is now in the relicholder, placed under the PORTRAIT of Santa Theresia which is hanging in the church. This PORTRAIT is painted by Louis de Breet in 1926 and comes from the 'Peperbus'; a Roman Catholic Church in the center of the city of Zwolle, the native city of father Jansen who took it along from Holland a few years ago, after it was presented to him by this church.

Please note: Excluded from protection because of the monument ordinance are among other things:
The sanitary provisions at the east side of the church.
The new spire. This is too small in proportion.
The added on home against the presbytery at the east side.
The canopy at the west exterior wall of the presbytery.
The parts of the cistern which were raised later.
The changed facade openings on the east exterior wall of the presbytery.
The glass shutters in the presbytery and the lodging home.

The monument complex comprising of: the Theresia church built in 1935; the cisterns; the presbytery built in 1931; the lodging home and the square are of general importance for the country Aruba. Because of the unusual positioning the church also has a prominent image.